

การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1
A Study of the Administration of Primary School Curriculum
in Schools under the Office of Sukhothai Primary Education
Service Area 1

ลักษณภรณ์ ทองสุข¹, นิรดา เวชญาลักษณ์²

Laksanaphon Thongsuk¹, Nirada Wechayaluck²

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education,
Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: Laksanaphon19@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาจำนวน 103 แห่ง ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ค่าความเชื่อมั่น 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้หลักสูตร โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดทำหลักสูตร โดยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1. ด้านการจัดทำหลักสูตร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดองค์ประกอบสำคัญ และต่ำสุด คือ การกลั่นกรองร่างหลักสูตร 2. การวางแผนการใช้หลักสูตร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมให้ครูหาความรู้ด้านหลักสูตร และต่ำสุด คือ การศึกษาดูงานสถานศึกษาที่บริหารจัดการหลักสูตรประสบ

ผลสำเร็จ 3. ด้านการใช้หลักสูตร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำหลักสูตรไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน และต่ำสุด คือ การกำหนดรายละเอียดของเอกสารประกอบหลักสูตร 4. ด้านการประเมินผลหลักสูตร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และต่ำสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามผลการประเมินที่ได้ องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การบริหารหลักสูตร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตร ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตรและด้านการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ เพราะหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเสมือนเป็นแม่แบบนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร; การศึกษาขั้นพื้นฐาน; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

Abstract

The objective of this research is to study the administration of primary school curriculum in schools under the office of Sukhothai Primary Education Service Area 1. It is a quantitative research. The study is conducted from a sample group of 103 educational institutions, obtained by simple random sampling. The questionnaire consists of 5 levels of rating scale between the IOC of 0.8 and 1.0, and reliability coefficient at 0.95. The statistics for data analysis are mean and standard deviation.

The results of the research show that it is a high level in overall. The highest aspect is on curriculum use while the lowest aspect is on curriculum preparation. For each section consideration, it is found that 1) curriculum preparation: the highest aspect is on identifying the key elements of the course while the lowest aspect is on curriculum scrutiny. 2) Curriculum planning: the highest aspect is on encouraging teachers to acquire knowledge on curricula while the lowest aspect is on observational study to educational institutions that successfully administer the courses. 3) Curriculum use: the highest aspect is on

implementing the curriculum in teaching and learning activities while the lowest aspect is on defining the details of course documentation. 4) Curriculum evaluation: the highest aspect is on actions to correct, improve, and develop systematically and continuously while the lowest aspect is on actions to correct, improve, and develop the curriculum according to the results of the assessment. The body of knowledge indicates that the administration of primary school curriculum comprises of 4 components, including curriculum preparation, curriculum planning, curriculum use, and curriculum evaluation. This is a process that administrators must implement to be effective because educational institutions are the key to quality education as a template to apply to teaching and learning.

Keywords: Administration of Curriculum; Primary Education; Office of Sukhothai Primary Education Service Area 1

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาประเทศในด้านดังกล่าว ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ การศึกษาจึงเป็นแนวทางในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการที่นำบุคคลไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การจัดการศึกษาที่ดีจึงเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างเสริม เติบโตเต็มศักยภาพตนเอง ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาได้ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เกิดจากการได้รับประสบการณ์ ซึ่งการเข้าร่วมอบรมหรือเรียนตามหลักสูตรถือเป็นประสบการณ์รูปแบบหนึ่ง แม้กระทั่งการได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้เชี่ยวชาญก็เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้น หลักสูตรการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสบการณ์ในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2556: 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 27 ระบุว่าให้ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และในวรรคที่สองของมาตรานี้ระบุว่า ให้สถานศึกษาขั้น พื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่ เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง ประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 9)

หลักสูตรถือเป็นหัวใจของการศึกษาเพราะหลักสูตรเป็นจุดเริ่มต้นของ การศึกษา เมื่อเริ่มต้นการศึกษา ครูและผู้บริหารต้องเข้าใจหลักสูตรก่อน เพื่อจะได้ เตรียมเนื้อหาสาระให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการสอนและดำเนินการตามกรอบ ของหลักการ ผู้บริหารเองต้องบริหารเพื่อให้หลักสูตรและการสอนดำเนินไปด้วยดี หลักสูตรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา ในการนำหลักสูตรไปสู่การ ปฏิบัติจำเป็นต้องศึกษาคู่มือหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจหลักการ จุดหมายและโครงสร้างอย่างแจ่มชัด สามารถแนะนำช่วยเหลือครูในการวางแผนการ เรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมของ หลักสูตร จัดทำคู่มือหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้พร้อมและเพียงพอ ทั้ง ยังต้องประเมินผลการใช้หลักสูตร ตลอดจนให้ความคิดเห็นต่อผู้บริหารระดับสูงเพื่อ การปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรต่อไป (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2554: 86)

สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรและบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา โดย มีการตัดสินใจในการดำเนินการด้านการจัดการสถานศึกษาร่วมกันกับคณะกรรมการ สถานศึกษา ซึ่งในภาพรวมจะก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก โดยปัญหาที่เป็นอุปสรรค ไม่สามารถทำให้การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาบรรลุตาม วัตถุประสงค์ได้นั้น เนื่องจากโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ขาดการวิเคราะห์การจัดทำ รวมถึงการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและ การนำไปใช้จริง ส่งผลให้ไม่สอดคล้องต่อการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ซึ่ง กระทบถึงคุณภาพของนักเรียน (วีณา แสนโกศิก, 2563)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารหลักสูตร สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อเป็น ข้อมูลในการพัฒนาทักษะ ความรู้ แนวคิด กระบวนการในการบริหารหลักสูตรและ ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งได้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 รวมทั้งสิ้น 133 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 103 แห่ง ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 2000: 94) เทียบสัดส่วนตามการแบ่งชั้นภูมิของจำนวนสถานศึกษาเพื่อให้กระจายทุกอำเภอ จากนั้น ดำเนินการสุ่มโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา 103 คน และครูวิชาการ 103 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 121) และให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

5 หมายถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามดังกล่าว ดังนี้

1) การศึกษา ค้นคว้า แนวคิด หลักการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อจัดทำร่างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

2) การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุม ทั้งด้านโครงสร้างและเนื้อเรื่องและภาษา

ที่ใช้ ตลอดจนความเหมาะสมความครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3) การนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

4) การนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 63) ซึ่งแบบสอบถามในงานวิจัยเรื่องนี้มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.0

5) การนำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6) การนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ไม่ใช่ในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 77) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

7) การนำแบบสอบถามและผลการทดลองใช้แบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยตรวจสอบเพื่อให้ความเห็นชอบให้เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้

1) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัยจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1

2) ผู้วิจัยส่งและรับแบบสอบถามด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์พร้อมแนบซองเปล่า ติดแสตมป์จำหน่ายของถึงผู้วิจัยเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มตัวอย่าง ในการส่งแบบสอบถามคืนและแบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง จำนวน 206 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 166 ฉบับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 83 คน และครู จำนวน 83 คน รวมทั้งสิ้น 166 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 เป็นผู้บริหารจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5 เป็นครู จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 80.5

2. การวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ปรากฏผล ดังนี้

รายการการบริหารหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการจัดทำหลักสูตร	3.98	0.49	มาก	4
2. ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร	4.02	0.59	มาก	3
3. ด้านการใช้หลักสูตร	4.21	0.54	มาก	1
4. ด้านการประเมินผลหลักสูตร	4.10	0.57	มาก	2
รวม	4.07	0.49	มาก	

ตาราง 1 แสดงผลวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1

จากตาราง 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ การประเมินผลหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดทำหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$)

ด้านการจัดทำหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การแต่งตั้งคณะทำงาน	3.77	0.82	มาก	6
2. การวิเคราะห์ข้อมูล จากบริบทและความต้องการของผู้เรียน	3.93	0.68	มาก	4
3. การเชื่อมโยงกระบวนการคิดและความรู้เข้าด้วยกัน ในกลุ่มวิชาและในบริบทของการใช้ชีวิต	3.88	0.59	มาก	5
4. การยกร่างหลักสูตรสถานศึกษา	3.98	0.74	มาก	3
5. การกำหนดองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ของหลักสูตร	4.31	0.65	มาก	1

ด้านการจัดทำหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
6. การกลั่นกรองร่างหลักสูตร	3.72	0.68	มาก	7
7. การแก้ไขปรับปรุงร่างหลักสูตร และจัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์	4.25	0.70	มาก	2
รวม	3.98	0.49	มาก	

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการจัดทำหลักสูตร

จากตาราง 2 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการจัดทำหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ การแก้ไขปรับปรุงร่างหลักสูตรและจัดทำหลักสูตรฉบับสมบูรณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การกลั่นกรองร่างหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$)

ด้านกรวางแผนการใช้หลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การดำเนินการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร	4.21	0.69	มาก	2
2. การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตร	3.81	0.85	มาก	12
3. การขอความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้องและจำเป็นจากบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.15	0.74	มาก	4
4. การประชุมสร้างความเข้าใจกับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.18	0.77	มาก	3
5. การศึกษาดูงานโรงเรียนหรือสถานศึกษาใด ๆ ที่ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือมีคุณภาพดี	3.71	0.91	มาก	13
6. การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรใน	4.11	0.82	มาก	6

ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
การพัฒนาและใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ				
7. การมอบหมายให้มีคณะทำงานด้านการพัฒนาบุคลากรในด้านหลักสูตร	4.13	0.69	มาก	5
8. การประเมินความต้องการความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรในด้านหลักสูตร	3.98	0.77	มาก	8
9. การวางแผนพัฒนาบุคลากรด้านหลักสูตรให้เป็นรูปธรรมทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว	3.89	0.66	มาก	11
10. การดำเนินการพัฒนาตามแผน	4.04	0.74	มาก	7
11. การส่งเสริม สนับสนุนศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร	3.91	0.75	มาก	9
12. การส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม หาความรู้ด้านหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.78	มาก	1
13. การประชุมเพื่อแก้ปัญหาตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ	3.90	0.68	มาก	10
รวม	4.02	0.59	มาก	

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร

จากตาราง 3 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (\bar{X} = 4.02) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรม หาความรู้ด้านหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.23) รองลงมา คือ การดำเนินการสร้างความ

ตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การศึกษาดูงานโรงเรียนหรือสถานศึกษาใด ๆ ที่ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือมีคุณภาพดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$)

ด้านการใช้หลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร	4.34	0.68	มาก	3
2. การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร	4.39	0.72	มาก	2
3. การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอน	4.39	0.68	มาก	1
4. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน	4.10	0.64	มาก	7
5. การกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในรูปของเอกสารประกอบหลักสูตร	4.04	0.70	มาก	8
6. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติ	4.11	0.70	มาก	6
7. การจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.18	0.75	มาก	4
8. การอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติงาน	4.13	0.67	มาก	5
รวม	4.21	0.54	มาก	

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการใช้หลักสูตร

จากตาราง 4 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการใช้หลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบในกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึง

การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมา คือ การดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในรูปของเอกสารประกอบหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$)

ด้านการประเมินหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การประเมินผล ตามวัตถุประสงค์หลักสูตรที่กำหนด หรือตามตัวชี้วัดที่กำหนด	4.17	0.69	มาก	2
2. การกำหนดสิ่งที่ประเมินและเกณฑ์การประเมินลงไปอย่างชัดเจน	4.07	0.68	มาก	5
3. การแต่งตั้งคณะทำงานการประเมินหลักสูตร	4.11	0.75	มาก	3
4. การกำหนดเครื่องมือการวัดผล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผล การสรุปผล และการเขียนรายงานการประเมินผลหลักสูตร	4.08	0.67	มาก	4
5. การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรตามผลการประเมินที่ได้	4.02	0.67	มาก	6
6. การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง	4.17	0.65	มาก	1
รวม	4.10	0.57	มาก	

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ ด้านการประเมินหลักสูตร

จากตาราง 5 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการประเมินหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงการประเมินผล ตามวัตถุประสงค์หลักสูตรที่กำหนด หรือตามตัวชี้วัดที่กำหนด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ การแต่งตั้งคณะทำงานการประเมิน

หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามผลการประเมินที่ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำหลักสูตร ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ให้ความสำคัญแก่หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่นเดียวกับที่rijninya แพโรส และวิลลา อารีรัตน์ (2553: 106) ได้วิจัยเรื่อง*การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2: กรณีศึกษา* พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพวงบุปผา เสาวรส (2559: 99) ในประเด็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม ซึ่งได้วิจัยเรื่อง*การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ่อสุพรรณวิทยายา* พบว่า ระดับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ่อสุพรรณวิทยายา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดทำหลักสูตร รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริม สนับสนุน ระดับสถานศึกษา และการกำกับ ดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ประมาะยัง (2560: 114) ในประเด็นของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งได้วิจัยเรื่อง*การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* พบว่า ระดับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุน และ ด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้หลักสูตร อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 มีการตระหนักถึงการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ประกอบกิจกรรมหลัก ๆ เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของธัญภัทร์ ตรงกรณ์ (2556: 44) เรื่อง*การดำเนินงานด้านหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบลราชธานี เขต 3* พบว่า ระดับการดำเนินงานด้านหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ การวัดประเมินผลและการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมาย ตามลำดับ โดยการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุโขทัย เขต 1 รายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตร อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น อาจเนื่องมาจากขาดการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน การจัดทำและการพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรไม่ต่อเนื่อง และยังขาดความรู้ในการวิเคราะห์หลักสูตรมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชา สวัสดิ์ไชย (2560: 90) เรื่อง*การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17* พบว่า ปัญหาการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร รองลงมา ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายด้านผลปรากฏว่า ในด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรวบรวม ข้อมูลสารสนเทศด้านวิชาการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และการสัมมนาวิเคราะห์หลักสูตรระหว่างครูผู้สอนเพื่อให้มีการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

หากพิจารณาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุโขทัย เขต 1 ในด้านรายด้านพบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน และมีด้านที่ค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกัน คือ ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตรและด้านการประเมินหลักสูตร

ส่วนด้านการจัดทำหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างและต่ำกว่าด้านอื่น ๆ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร ในข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การกำหนดองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ของหลักสูตร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การกลั่นกรองร่างหลักสูตร อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการวางแผนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ของหลักสูตรไว้ เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แต่ไม่ได้กลั่นกรอง นำเสนอร่างหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ประมาทยะยัง (2560: 114) เรื่อง*การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32* พบว่า ระดับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุน และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าด้านการจัดทำหลักสูตรเกือบทั้งหมด อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ การนำเสนอร่างเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา และระเบียบการวัดประเมินผลต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านนั้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้พบประเด็นการบริหารหลักสูตร 4 ด้าน คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ด้านการใช้หลักสูตร และด้านการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งการบริหารหลักสูตรเหล่านี้เป็นขั้นตอน กระบวนการต่าง ๆ ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ เพราะหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งมีผลที่คาดหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเสมือนเป็นแม่แบบนำไปปรับใช้การจัดการเรียนการสอน ตามความเหมาะสม โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นแต่ละแห่งและสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้น้าความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

สรุป

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้หลักสูตร รองลงมา คือ การประเมินผลหลักสูตร การวางแผน

การใช้หลักสูตร และการจัดทำหลักสูตร ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับคุณภาพ มากทั้งหมด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตร ในข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ การกำหนดองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ของหลักสูตร และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ การกลั่นกรองร่างหลักสูตร ในด้านการวางแผนการใช้หลักสูตรพบว่า ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสเข้าอบรมความรู้ด้านหลักสูตรอย่าง ต่อเนื่อง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การศึกษาดูงานโรงเรียนหรือสถานศึกษาใด ๆ ที่ ดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือมีคุณภาพดี ในด้านการใช้ หลักสูตรพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบในกิจกรรมการ เรียนการสอน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรในรูปแบบ ของเอกสารประกอบหลักสูตร และด้านการประเมินผลหลักสูตรพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และข้อที่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามผลการ ประเมินที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ต ซินดิเคท.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2556). *การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: วีพรีนธ์ (1991).
- ณัฐชา สวัสดิ์ไชย. (2560). *การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธัญภัทร์ ตรงกรณ์. (2556). *สภาพการดำเนินงานด้านหลักสูตรสถานศึกษาในกลุ่ม โรงเรียนเครือข่ายสถานศึกษาที่ 14 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยา สาส์น.
- ประสาธ เนื่องเฉลิม. (2554). *หลักสูตรการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พวงบุปผา เสาวรส. (2559). *การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนบ่อสุวรรณวิทยา*. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัชนีญา แพ้ไธสง และวัลภา อารีรัตน์. (2553). การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2: กรณีศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*. 4 (3), 103-113.
- วีณา แสนโกศิก. (2563). *ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. สัมภาษณ์*. 27 พฤศจิกายน.
- สุกัญญา ประมาะยัง (2560). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (2000) Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30. (3), 608-610.